

Zahvaljujemo se gospođi Emily Vargas-Barón, direktorici Instituta za rekonstrukciju i međunarodnu bezbjednost kroz obrazovanje (RISE Institut), koja nam je pomogla pri izradi programa integriranih centara ranog dječijeg rasta i razvoja u Bosni i Hercegovini.

Posebno smo zahvalni gospođi Elviri Sánchez-Igual menadžerici za komunikaciju iz Svjetskog udruženja edukatora za rano djetinjstvo (AMEI-WAECE), koja je odobrila prevod ovog materijala iz projekta "Učimo živjeti zajedno u miru, od ranog djetinjstva" i njegovo korištenje u integriranim centrima ranog dječijeg rasta i razvoja za roditelje i djecu u BiH.

Prevod i štampu materijala omogućio UNICEF

MATERIJAL ZA NASTAVNIKE: AKTIVNOSTI SA DJECOM

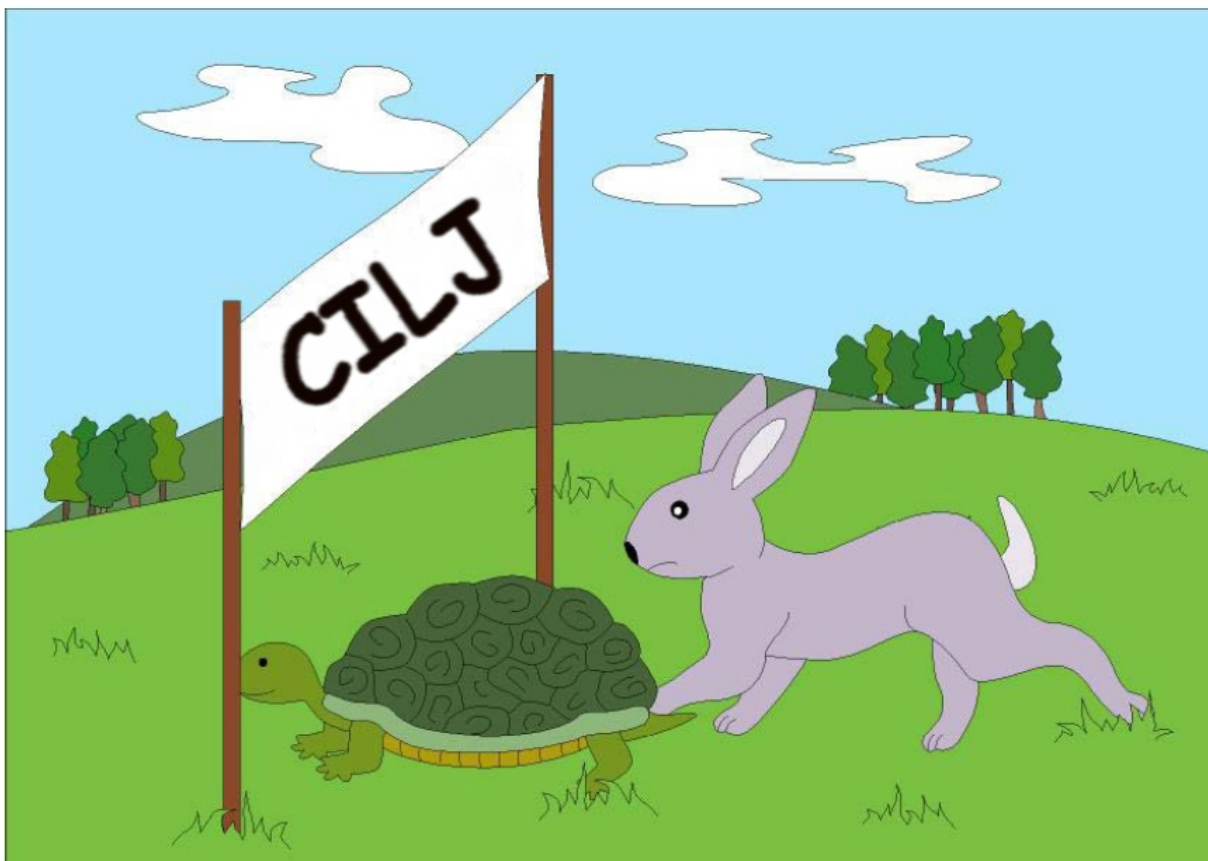
Istrajnost je ljudska osobina koja omogućuje konstantnost u nastavku započetog, u stavu ili mišljenju. Čovjek pokazuje istrajnost kada se u ispunjavanju nekog cilja suočava s preprekama i frustracijama i tako što se pridržava ranije ustanovljenih principa.

Istrajnost takođe znači postizanje željenoga uprkos negativnostima koje se u tom procesu mogu desiti. Ona je takođe veoma bitna za učenike koji žele da uče zato što učenje zahtijeva strpljenje i istrajnost u postizanju željenih ciljeva. Zbog toga se kaže da istrajnost leži u osnovi snage volje.

Ne kaže uzalud jedna narodna izreka "ko istraje, uspijeva". Ovom se izrekom želi reći da je neophodno biti istrajan kako bi se postigao željeni cilj.

Ovu osobinu malo dijete može početi da uči od malih nogu. Da bi se to postiglo, neophodno je naučiti ga da bude sklono prevazilaženju prepreka i istrajnosti u izvršavanju dodijeljenih zadataka. U tom smislu treba da se radi sistematično sa djecom u svim aktivnostima, dodjeljujući im zadatke koje oni moraju i mogu riješiti, a ne one koji su van njihovih mogućnosti, kako bi se izbjegle frustracije. U tom procesu neophodno je djeci ponuditi svu potrebnu pomoć i stimulisati sve znakove uspjeha ma koliko da su mali.

Aktivnost br. 1 "Kornjača i zec"

Kratak pregled aktivnosti:

Vaspitač(ica) će pročitati priču "Kornjača i zec" i postavljati pitanja. Djeca će u grupi razgovarati o uspjehu likova u priči. Kasnije će učestvovati u fizičkoj aktivnosti: trka u džakovima.

Ciljevi:

- Da djeca spoznaju važnost istrajnosti u obavljanju zadataka.

Procedure:

- Pripovijedanje
- Razgovor
- Trka

Potrebni materijal:

Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)

Trkačka staza dužine dva metra, crteži zeca i kornjače na tankom kartonu, kese ili veliki džakovi za trku i predmeti kao što su kartonske ili drvene kutije koji će služiti kao prepreke u trci.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Pripovijedanje priče "Kornjača i zec"

Bio jednom jedan zec koji se hvalio kako može trčati brže od ikoga i uvijek se rugao kornjači zbog njene sporosti.

Jednog dana kornjača zecu predloži da se utrkuju. Kornjača je znala da je zec mnogo brži od nje, ali je bio i veoma lijen, lako bi mu dojadilo kada bi morao stalno da radi jednu te istu aktivnost i nije bio dovoljno istrajan da je završi.

Zec počeo da se smije: "Niko me ne može pobijediti pa ni spora kornjača; ali prihvatam izazov!"

Trka je počela, oboje su krenuli u istom trenutku ali nakon nekog vremena zecu je dojadilo i pošto je vidio koliko je njegova protivnica spora, odluči da sjedne ispod drveta i odrijema.

"Samo naprijed, trči, ionako ću te prestići sa nekoliko skokova!" Kornjača je samo slijedila svoj put, konstantno i bez zastajkivanja.

Nakon nekog vremena, zec se probudi, ali kada je vidio još uvijek može da sustigne kornjaču, zijevne i ponovo zadrijema.

"Još ću malo odspavati..., ova trka mi je dosadna, kornjača je toliko spora da ću je sustići za sekund!"

Vrijeme je prolazilo i naposljetku se zec probudi u strahu. Skoči, počeo trčati i vidjevši da je kornjača taman pred ciljem, potrčao još brže, brže nego ikad, ali već je bilo kasno: kornjača je pobijedila!

Kornjača se okrenu i reče sujetnom zecu:

"Oni koji su brži ne stižu daleko ako su oni koji zaostaju istrajni! Ko istraje, taj i uspijeva!"

Drugi dio

Vaspitač(ica) će djeci postaviti niz pitanja o priči.

Da li vam se svidjela priča?

Šta je kornjača htjela da kaže ovom rečenicom: "Oni koji su brži ne stižu daleko ako su oni koji zaostaju istrajni!"?

Šta je željela da kaže ovom rečenicom: "Ko istraje, taj i uspijeva!"

Kako je moguće da je kornjača pobijedila u trci kada znamo da je kornjača spora, a zec brza životinja?

Da li znate šta znači riječ "istrajati"?

"Objasniću vam. Istražati znači uraditi stvari do kraja, kada obavljate neku aktivnost u vrtiću, školi ili kod kuće. Iako je teško i naporno, neophodno je istrajati, tražiti rješenje, i bez umaranja završiti posao. Ako ne dovršite započeti posao, desiće vam se kao zecu koji nije uspio da pobijedi u trci zato što nije bio istrajan, nije se dovoljno posvetio svom cilju i nije ga bilo briga šta radi."

"Nije bitno da li ste kornjača ili zec da biste pobijedili, dokazaćemo to u našoj trci".

Treći dio

Ovaj dio aktivnosti se sastoji od takmičenja – trka u džakovima.

Djeca će biti podijeljena u dvije ekipe, jedna ekipa će biti zečevi, a druga ekipa će biti kornjače, trkači iz ekipe "kornjača" će imati džakove sa slikom kornjačinog oklopa, a trkači iz ekipe "zečeva" će imati džakove sa slikom zeca.

Djeca će trčati u džakovima na trkačkoj stazi dugačkoj dva metra na kojoj će se nalaziti određene prepreke koje treba da preskoče. Pobjeđuje onaj ko prvi stigne na cilj.

Na kraju aktivnosti, vaspitač(ica) će djeci reći sljedeće: "Jeste li vidjeli? Nema veze da li ste zec ili kornjača; možete pobijediti u trci ako trčite dobro i istrajno."

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Shvatili su pojam istrajnosti.			
Bila im je potrebna pomoć da shvate pojam istrajnosti.			
Trčali su bez zaustavljanja.			
Na trenutke su se zaustavljali i nisu bili zainteresovani da stignu na cilj.			

Aktivnost br. 2 "Istrajne male životinje"

Kratak pregled aktivnosti:

Lutka "Solomon" će pitati djecu sljedeće pitanje: Da li je losos istrajna životinja? Na osnovu ovog pitanja, vaspitač(ica) će razviti aktivnost i pomenuće još neke životinje koje su istrajne.

Ciljevi:

- Izgraditi kod djece iskustva u vezi sa istrajnošću.

Procedure:

- Pitanja i odgovori
- Razgovor
- Slika
- Uzorak

Potrebni materijal:

Slike lososa i djetlića i lutka Solomon.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Solomon pozdravlja djecu:

"Dobro jutro, prijatelji moji, već me znate, zar ne?"

"Da, znate me, ja sam najmudriji od svih mudraca zato što znam sve i zbog toga me zovu Solomon."

"Danas vam donosim prelijepu sliku. Znate li koja je ovo riba?"

"To je losos koji ljeti preplavi rijeke kako bi položio jajašca iz kojih će se izleći njegova djeca. Kada dođe taj trenutak, zahvaljujući veoma razvijenom čulu njuha, losos je u stanju da se vrati na isto mjesto gdje je rođen iako je to mjesto udaljeno možda i hiljadu kilometara uzvodno od ušća rijeke."

"Kada stignu, iznureni od konstantnog plivanja protiv struje, lososi pripremaju gnijezdo u koje će ženka snijeti jajašca. Nakon polaganja jajašaca, par ih zajedno pokriva i ostavljaju ih tako zaštićene kako bi se iz njih mogli izleći mali lososi, a roditelji se vraćaju rijekom u more."

"U ovom velikom poduhvatu, neki od lososa uginu, ali neki uspiju da stignu na mjesto gdje su se rodili jer jedino tu mogu da polože svoja jajašca."

Mislite li da je ova životinja istrajna?

Djeca slobodno odgovaraju na ovo pitanje, a nakon toga im Solomon objašnjava šta znači "istrajnost":

"Istrajnost je veoma dobra osobina koja nam omogućuje da budemo dosljedni u postizanju cilja. Istrajna osoba ili životinja se bori protiv prepreka i teškoća kako bi postigla zacrtani cilj. To je kao kad trkač mnogo trči kako bi stigao na cilj, kao što je uradila i kornjača u priči, i kao što je uradio losos kako bi položio jajašca i dobio djecu."

Drugi dio

Drugi dio aktivnosti počinje novim razgovorom između Solomona i djece. Solomon kaže:

"Koje još životinje poznajete da su istrajne kao losos?" Djeca slobodno odgovaraju na ovo pitanje, a nakon toga ih Solomon pita:

"Ja znam jednu pticu koja, čak i kad je pljusak ili vrelo sunce ili teška zima, uporno kluca deblo dok god u njemu ne napravi veliku rupu u kojoj će se gnijezditi." (Pokazuje sliku djetlića).

"Možete li zamisliti koliko puta mora da ključne da napravi veliku rupu u deblu. On satima s velikim strpljenjem ključa drvo svojim veoma snažnim kljunom. Da li sad znate kako se zove ta životinja?"

Djeca odgovaraju, a lutka mora da poslušava sva moguća mišljenja.

"Vrlo dobro, radi se o djetliću; on je veoma vrijedna mala životinja. Mislite li da je djetlić istrajna mala životinja?"

Djeca slobodno odgovaraju na ovo pitanje, a nakon toga im Solomon kaže:

"Mislim da jest, zato što on dugo, dugo ključa dok ne završi svoje gnijezdo. On ključa i po kiši i po vjetru i po zimi."

Aktivnost može završiti tako da se sva djeca okupe u krug sa slikama djetlića, kornjače i zeca i pjevaju ili izgovaraju rečenice iz priče.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Na osnovu odgovora, jasno je da su djeca već imala iskustva sa istrajnim ponašanjem.			
Bila im je potrebna pomoć da odgovore na pitanja o malim životinjama koje su istrajne.			
Ponekad su pričali o sopstvenom istrajnom ponašanju ili istrajnosti ljudi koje poznaju.			
Pohvalno su se izrazili o ponašanju kornjače i djetlića.			

Aktivnost br. 3 "I djeca mogu biti istrajna"

Kratak pregled aktivnosti:

Ova aktivnost se sastoji od pričanja priče i ciljanog razgovora kako bi se demonstrirala istrajnost u dječjim svakodnevnim aktivnostima.

Ciljevi:

- Naučiti djecu da ocjenjuju svoje ponašanje u odnosu na istrajnost.

Procedure:

- Razgovor
- Pitanja i odgovori

Potrebni materijal:

Fotografije djece koja se bave nekom aktivnošću u kojoj je potrebna istrajnost, npr. pospremanje učionice, rad u voćnjaku, popravljavanje igračaka itd. Snimak u kojem se vide djeca kako grade neke građevine od kockica, individualno ili u grupi.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) održava grupni sastanak u učionici i kaže djeci sljedeće:

"Čuli ste šta kaže Solomon koji vam je pričao o istrajnim malim životinjama. Sada ćete vi meni reći koje istrajne male životinje ili ljude znate i zašto su oni istrajni. Sjetite se šta vam je Solomon pričao o djetliću, lososu i kornjači."

Djeca će ispričati svoje doživljaje uz pomoć vaspitačice, koja im može pokazati fotografije. Djeca će gledati fotografije dok budu iznosila svoje mišljenje. Vaspitač(ica) treba da stvori dinamičnu situaciju u kojoj će djeca iznijeti svoje doživljaje i iskustva ili doživljaje drugih ljudi.

Drugi dio

Vaspitačica pušta snimak koji je odabrala za ovu aktivnost. Kada je snimak gotov: "Da li ste istrajni kao djeca koju smo upravo vidjeli na ovom snimku?"

Vaspitač(ica) će djeci objasniti i potvrditi osobinu istrajnosti prije nego što započne diskusiju: "Dijete je istrajno kada dosljedno radi na zadatku kojeg su mu dodijelili roditelji ili vaspitačica i kada taj zadatak privede kraju, čak i ako je za to potreban veliki trud."

Zatim djeca slobodno ocjenjuju sebe u odnosu na istrajnost. Kako bi im pomogla, vaspitačica im može postaviti sljedeća pitanja:

Da li završavate zadatke koje vam daju roditelji iako vam se ti zadaci ne sviđaju?
Da li se trudite da postignete nešto što želite iako je to teško?

Na kraju aktivnosti vaspitač(ica) će simboličnim nagradama ili usmenom pohvalom stimulirati djecu koja su, na osnovu dnevnih posmatranja i informacija roditelja, pokazala određeni stepen istrajnosti, u mjeri u kojoj je to moguće u njihovom uzrastu. Vaspitač(ica) će zatim pozvati ostalu djecu da i oni budu istrajni i objasniće im kako to mogu da urade.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Ispravno su ocijenili koliko su istrajni.			
Bila im je potrebna pomoć da ocijene koliko su istrajni.			
Svojim ocjenama pokazali su da dobro poznaju ovu ljudsku osobinu.			
Ispričali su neka svoja iskustva sa istrajnošću.			

Aktivnost br. 4
"Hajde da se igramo"

Kratak pregled aktivnosti:

U ovoj aktivnosti djeca obavljaju zadatak kojeg im je dodijelila vaspitačica. Djeca treba da prođu trkačku stazu i da na putu do cilja razvrstaju prepreke.

Ciljevi:

- Provjeriti i potvrditi da li su djeca istrajna kada se suoče s poteškoćama.

Procedure:

- Praktične radnje: Izvršavanje zadatka.

Potrebni materijal:

Korpa, vrećice s pijeskom, grančice, mala drvena daska ili letva.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) će djeci objasniti kako će završiti zadatak.

"Imate novi zadatak, a to je da brzo očistite suvo lišće u dvorištu zato što će nam uskoro

u posjetu doći direktorica vrtića i vrtić ne smije da bude neuredan. U dvorištu ima suvog lišća i mi ćemo ga pokupiti, ali ići ćemo jedan po jedan."

"Kako biste mogli završiti ovaj zadatak, moraćete preći stazu na čijem ćete putu naići na prepreke koje treba da očistite kako biste mogli da nastavite dalje. (Vaspitač(ica) će djeci pokazati stazu pripremljenu u dvorištu). Najprije treba da očistite grančice kako biste mogli nastaviti dalje (navešće mjesto gdje se nalaze grančice), nakon nekoliko metara vidjećete nekoliko vrećica s pijeskom (pokazaće gdje su vrećice) koje treba da sakupite i stavite u korpu u čošku. Kada ste to uradili, neophodno je da nastavite dalje i da pređete preko lokve vode, a da ne pokvasite noge. Za to će biti potrebno da potražite malu drvenu dasku i da je stavite kao most preko lokve. Nastavite dalje dok ne dođete do neurednog dijela dvorišta u kojem ćete pokupiti suvo lišće."

Drugi dio

Djeca će jedno po jedno izvršavati zadatak. Ako smatra da je neophodno, vaspitač(ica) može djecu podijeliti u dvije grupe i uraditi ovu aktivnost iz dva puta.

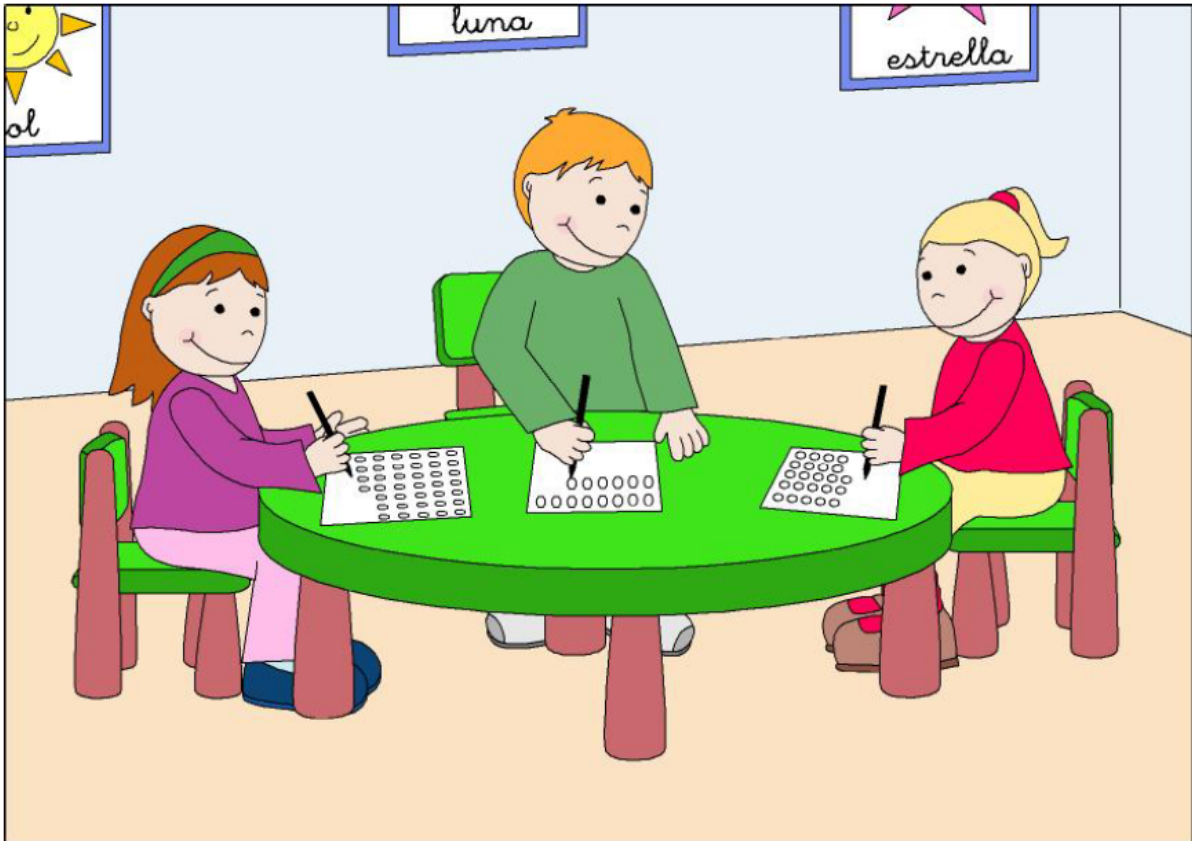
Ako vrtić nema dvorište, vaspitač(ica) može aktivnost da organizuje na drugi način, npr. da djeca pospreme učionicu, ali uvijek treba da budu postavljene prepreke i to na takav način da otežaju zadatak.

Treći dio

Vaspitač(ica) i djeca će zajedno u grupi ocijeniti aktivnost. Vaspitač(ica) će naglasiti kako je dvorište lijepo zahvaljujući trudu i istrajnosti svakog djeteta. Takođe će naglasiti kako dodijeljeni zadaci moraju da budu ispunjeni uprkos poteškoćama. Svako dijete mora da ocijeni svoje ponašanje. Ako djeca počnu da ocjenjuju jedni druge, vaspitač(ica) će ih podsjetiti da treba da se koncentrišu samo na sebe zato što svrha ove aktivnosti nije da grupa ocjenjuje svako pojedinačno dijete.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Uspješno su prešli stazu.			
Bila im je potrebna pomoć da pređu stazu.			
Pokazali su sigurnost i istrajnost u obavljanju dodijeljenog zadatka.			
Obavili su dodijeljeni zadatak uz pomoć vaspitačice i na njeno insistiranje.			
Znali su da ocijene sopstveno ponašanje.			

Aktivnost br. 5
Iskustvo od ključnog značaja za ocjenu bloka
"Ko može napraviti više malih nula?"

Kratak pregled aktivnosti:

Ovo je ključno iskustvo pomoću kojeg se provjerava da li su i u kojoj mjeri djeca razvila istrajnost u izvršavanju povjerenih aktivnosti.

Ciljevi:

- Provjeriti da li su djeca istrajna da završe aktivnost koja je dosadna.

Procedure:

- Praktične radnje
- Objašnjavanje
- Pitanja i odgovori

Potrebni materijal:

Listovi papira i olovke ili tanki flomasteri.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) objašnjava djeci da treba da naprave poklon kojeg će dati djeci u obližnjoj bolnici. Vaspitač(ica) treba u svom objašnjenju da podstakne djecu da se poistovjete sa ovom djecom kako bi sa većom motivacijom izrađivali poklon.

Vaspitač(ica) djeci daje po list papira na kojem su na prvoj liniji ispisane nule ili nacrtani kružići i objašnjava im da moraju da na isti način crtaju nule u svim redovima sve dok ne popune čitav list. Svaki red treba da ima isti broj nula, tj. da svaka nula mora da bude nacrtana tačno ispod nule iz prethodnog reda. Na primjer:

0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 (Ovaj prvi red će biti unaprijed napisan na listu papira).

Ako vaspitač(ica) smatra da bi to bilo preporučljivo, shodno individualnim karakteristikama djece, podijeliće djeci još listova papira, ali nikad više od dva lista po djetetu.

Ova aktivnost služi samo za provjeru i nikada ne smije da se koristi za kažnjavanje djece. Kada djeca počnu da pokazuju znakove zamora i dosade, vaspitač(ica) će ih stimulirati tako što će ići od stola do stola i posmatrati ko nastavlja da crta, a ko ne ili ko je prestao da radi ovu aktivnost i počeo da se bavi nečim što ga više zanima.

Drugi dio

Vaspitač(ica) će bilježiti ova zapažanja u svesku. Zapažanja treba da obuhvate sljedeće aspekte:

- Dijete obavlja aktivnost do kraja bez prekida.
- Koliko puta prestaje da crta nule i šta radi za to vrijeme (npr. češe se po glavi, uzdiše, vrpolti se na stolici, gleda na drugu stranu, dodiruje drugara/drugaricu do sebe i razgovara s njim/njom itd.).
- Da li dijete provjerava i broji da li svaki red ima isti broj nula i brzo nastavlja da crta dalje.
- Izraz lica kada završi zadatak.

Treći dio

U kratkom razgovoru s djecom, vaspitač(ica) kaže sljedeće:

"Znam da je ova aktivnost pomalo dosadna i zato želim čestitati svima koji su je završili."

Zatim dijeli simbolične poklone djeci koja su bolje uradila svoj zadatak i onima koji su ga priveli kraju sa istrajnošću.

Zatim postavlja sljedeća pitanja, ali se sada uglavnom obraća onima koji nisu bili istrajni, mada pokoje pitanje upućuje i onima koji su pokazali istrajnost u obavljanju zadatka:

Zašto niste završili aktivnost?
 Kako ste mogli privesti aktivnost do kraja?
 Zašto ste često prekidali?
 Zašto ste se toliko vrpeljili na stolici?

Vaspitač(ica) će na osnovu sopstvenih zabilješki djeci postaviti ova i slična pitanja.

Na osnovu ove aktivnosti, dječjih radova i odgovora vaspitač(ica) će moći da ocijeni ovaj blok aktivnosti.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Obavili su aktivnost do kraja, bez prekida.			
Uradili su aktivnost do kraja na insistiranje vaspitačice.			
Pokazali su istrajnost bilo u izvršenju zadatka ili u odgovorima na pitanja.			
Nisu mogli da ocijene sopstvenu istrajnost.			
Nalazili su razne izgovore za sopstvenu neistrajnost.			